

YAZI-Cemaatler ve Tarikatlar: Devlet-Cemaat ilişkisi -4

Maya Arakon: Bu durumda cemaatlerin devlet ve siyasetle içiçe geçmelerinin en önemli sonuçları arasında, can kayıplarına kadar giden bu adam kayırmacılık, sahtecilik ve sistemin yozlaşmasının olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır.

24 Mart 2018 tarihli yazı dizisinin dördüncü ve son bölümü:

<https://web.archive.org/web/20180324105320/https://ahvalnews2.com/tr/cemaatler/cemaatler-ve-tarikatlar-devlet-cemaat-iliskisi-4>

Aslında kamuoyu tarafından çok iyi bilinmese de cemaatler ve tarikatlar arasında büyük farklar vardır. Bütün cemaatleri tarikat olarak görmek doğru değildir. Bu ayrımı Ruşen Çakır “tarikatlar tasavvuf denen çok köklü, yüzyıllara dayanan bir ekolün takipçileri. Burada bir şeyh var, şeyhe bağlılık var, zikir gibi birtakım faaliyetler var” şeklinde açıklıyor:

“Türkiye’de özellikle son dönemde güçlü olan Süleymancılık, Nurculuk gibi hareketler, zamanında tarikat ile birtakım ilişkileri olmuş olsa da, bambaşka yapılarıdır. Bunlarda bir lider vardır, ama lider tarikat şeyhi gibi değildir, daha farklı bir konumdadır.

Ve buralarda tarikat ritüellerinin uygulanmadığını görürüz. Bunlara o anlamda daha çok İslami ekoller demek doğru olur. Bu ekolleri bir Nakşibendilik, bir Kadirilik, bir Mevlevilik gibi almamak gerekiyor.”

Ayrıca tarikatların birçok kolunun olması da tarikatla cemaat arasındaki önemli farklardan biri. Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre de tarikat, aynı dinin içinde birtakım yorum ve uygulama farklarına dayanan, bazı ilkelerde birbirinden ayrılan, Tanrı’ya ulaşma ve onu tanıma yollarından her biri. Cemaat ise 1) bir imama uyup namaz kılan kişiler, 2) insan kalabalığı, topluluk ve 3) bir dinden ya da soydan olanların topluluğu.

Dr. Erhan Caniklioğlu’na göre de cemaatler ve tarikatlar arasında önemli farklar mevcut:

“Cemaatlerin başında sadece bir dini lider bulunur. Tarikatlarda bazı eğitim usulleri vasıtasıyla müridin belli manevi mertebelere ulaşması esastır. Cemaatlerde ise böyle manevi mertebeler yoktur. Tarikatlarda bir fabrikatör, manen kendisinden daha yukarda olan bir çobanın karşısında diz çöküp onun sohbetini dinleyebilir. Cemaatlerde ise öne çıkmak, kişinin hizmeti nispetinde olur.”

Caniklioğlu’na göre olay tam da bu noktada düğümleniyor. Tarikat ve cemaatlerdeki bu manevi ast-üst ilişkisinin gündelik hayatta devlet işlerine yansımalarıyla yetkin olmayan insanların önemli konumlara gelmesi mümkün oluyor.

“Devlet güvenliğine yönelik en önemli tehditlerden biri yıllar içinde geliştirilmiş kurumların, kuralların ve hiyerarşik yapılanmaların bozulması çabalarıdır. Söz konusu geleneksel yapıya en büyük zararı da yasal görünümümlü oluşumlar vermektedir. Bunların başında da tarikatlar ve cemaatler gelmektedir” diyen Caniklioğlu “Türkiye’de siyasal partilerin doğu ve güneydoğudaki aşiretlerin yanı sıra cemaat ve tarikatları da oy deposu olarak görmeleri, siyasi iklimin bu tür yapılanmaların gelişmesine ortam sağlaması, (...) tehdidin büyümesine neden olmaktadır” şeklinde yorumluyor cemaat ve tarikatların devletle ilişkilerini.

Caniklioğlu’na göre cemaatler ve tarikatlar şu sebeplerle devletin güvenliği için risk oluşturmakta:

Kapalı ve şeffaf olmayan kurumsal yapıları, lider kadroları, üyeleri, mali kaynakları, yurt içi ve yurt dışı bağlantıları, siyasi hedefleri açısından sağlıklı kontrol ve denetime tâbi tutulamamaları,

Yasama, yürütme ve yargı çevrelerinde örgütlenmeleri, kamu kurum ve kuruluşlarında, emniyet ve güvenlik teşkilatlarında, silahlı kuvvetlerde, medyada, eğitimde, ticari ve ekonomik kuruluşlarda örgütlenmeleri,

Biat sistemine dayanmaları, üyelerinin grup ve devlet çıkarları arasında kaldığı takdirde kendi liderlerini dinlemeleri,

Devlete kolayca nüfuz etme imkânı sebebiyle yabancı istihbarat servislerinin en önemli ilgi alanlarından birini oluşturmaları.

Türkiye’de bazı cemaatler devlet ve siyasetle ilişkiler konusunda diğerlerinden çok daha önemli bir pozisyonda. Bunların arasında en çok adı geçenlerden biri Menzil Cemaati.

Menzil Cemaati Nakşibendiliğin önemli bir kolu ve aslen Siirt’ten Adıyaman’a göç ederek buradaki bir köyden adını alan Kürt kökenli bir ailenin şeyhinin devamı. Cemaatin Türkiye içinde ve dışında çok sayıda müridi var. Ruşen Çakır’a göre Menzil Cemaati uzun süre siyasetten uzak durmaya çalışmış ancak siyasetçiler Menzil’den uzak duramıyor.

Özellikle Büyük Birlik Partisi’nin hayatını kaybeden lideri Muhsin Yazıcıoğlu’nun Menzil Cemaatine bağlı olduğu söylenir. Eski Enerji Bakanı Taner Yıldız’ın da keza Menzilci olduğu iddia edilmektedir. Son yıllarda dışarı açılmaya başladığı söylenen Menzil Cemaati radyo istasyonları, TV kanalları ve dergilere sahip.

Çakır’a göre medya alanında ciddi faaliyet yürüten Menzilcilerin sağlık alanında da çok ciddi yatırımları var ve Cemaatin hükümet ve AKP ile de arasının çok iyi olduğu biliniyor. Menzil Cemaatinde genellikle belli bir yaşa ermiş insanlar bir şekilde cemaate bağlanıyor. Şeyhe bağlılık ve Şeyhi Menzil köyünde ziyaret çok önemli. Türkiye’nin dört bir yanında ve yurt dışından insanlar Menzil köyünü bir ziyaret yeri olarak görüyor.

Menzil Cemaatinin Gülen Cemaatinden boşalan devlet mevkilerini dolduracağı iddia edilmekte, zira bir takım ticaret, sağlık ve diğer alanlardaki faaliyetleriyle dikkat çeken Cemaat şu an Türkiye’deki en güçlü yapılanmalardan biri ve hükümetle gayet iyi ilişkiler içinde. Ancak Ruşen Çakır bu ihtimali çok kuvvetli bulmadığını belirtiyor.

Menzilciler dışında Türkiye’de güçlü bir diğer cemaat Süleymancılar. Süleymancılık Türkiye’de nerdeyse Nurculuk kadar eski bir dini yapılanma.

Çakır’ın “Cemaatin en temel özelliği Kur’an eğitimi, özellikle Cumhuriyet’in ilk yıllarında Kur’an eğitiminin engellendiği ve izin verilmediğinin düşünüldüğü zamanlarda kurulan yeraltı Kur’an kurslarıyla başlayan, daha sonra Turgut Özal tarafından Kur’an eğitiminin normalleştirilmesiyle birlikte yerüstüne çıkan bir hareket” şeklinde tanımladığı Süleymancılar, öteden beri siyasetle ilgili bir cemaat.

Özellikle kurucusu Süleyman Hilmi Tunahan’ın ölümünden sonra yerine geçen damadı Kemal Kacar’ın kendisi milletvekilliği yapmış biri. Süleymancıların kendi içlerinde bölünmesinden sonra esas hareketin lideri konumunda olan Arif Denizolgun da bir ara

ANAP'tan Antalya milletvekili olmuş ve hatta Ulaştırma Bakanlığı bile yapmıştır. Süleyman Hilmi Tunahan'ın da torunu olan Denizolgun vefat ettiğinde cenazesine Türkiye'nin dört bir yanından müritler ve siyasetçiler akın etmiştir.

Hatta bazı ANAP'lı siyasetçiler gazeteci Yalçın Doğan'a "Süleymancılar tarikatından DYP her dönem milletvekili alınca, ANAP olarak, biz de aynı bağlantıyı kurmak için rahmetli Deniz Olgun'la anlaşmıştık" demiştir. Yalçın Doğan'ın bu durumdan çıkardığı sonuç, özellikle muhafazakâr partilerin tarikat ve cemaatlerden bir türlü vazgeçemedikleri yönünde.

Cenazedeki yorumlardan biri de Süleymancılar ve Denizolgun'un AKP ile arasının hiç iyi olmadığı yönünde. Ancak Ruşen Çakır'a göre Arif Denizolgun'un kardeşi Beyazıt Denizolgun AKP'nin ilk kuruluşundan itibaren partinin içinde yer almış ve milletvekilliği de yapmış bir isim ancak Süleymancıların büyük bir kısmı AKP'den uzak ve bu nedenle de son yıllarda cemaat bayağı bir güç kaybetmiş durumda.

Buna karşın Birgün gazetesinde 11 Ağustos 2017'de çıkan bir haberde, eğitimde Gülen cemaatinden boşalan yerleri hızla Süleymancıların doldurduğundan bahsedilerek Süleymancıların ülke genelinde iki binden fazla olduğu tahmin edilen öğrenci yurtlarında dini eğitim verildiği ve Millî Eğitim Bakanlığı ile Süleymancılar arasında imzalanan "Değerler Eğitimi Protokolü" kapsamında Süleymancıların gerici ideolojileri okullarda düzenlenen seminerlerde çocuklara aktardığı ifade ediliyor.

Aladağ'da 9 Kasım 2016'da meydana gelen ve 11 çocuk, bir gözetmenin ölümü, 24 çocuğun da yaralanmasıyla sonuçlanan yangın da Süleymancılara ait Tahsil Çağındaki Talebelere Yardım Derneği Ortaöğretim Kız Öğrenci Yurdu'nda çıkmıştı.

Daha sonra bu yurttaki gerekli güvenlik önlemlerinin alınmadığı, yurdun kaçak olduğu ortaya anlaşılmış, yangını araştıran Meclis Komisyonu'nun görüştüğü aileler, yurt müdürü tarafından "buranın ekmeğini yiyor, din dersine girecek" denilerek din derslerinin zorunlu tutulduğunu, çocuklarının bu yüzden etütlere katılamadıklarını belirtmişti.

Üç katlı yurttaki yangın merdivenin ikinci kata kadar olduğu, merdivene açılan kapının kilitli tutulduğu ve anahtarının gözetmenlerden birinde olduğu da dava dosyasına giren bilgiler arasında. Millî Eğitim Bakanlığı'nın, toplam üç kez denetim yapıldığını belirterek eksik bulunmadığını ve yangın için gerekli tüm önlemlerin alındığını görüldüğünü ifade etmesine rağmen daha sonra ortaya çıkan raporda bu denetimlerin sahte olduğu ve yurttaki birçok ekşiğin görmezden gelindiği ortaya çıktı.

Ayrıca yangında can veren çocukların aileleri, yurt kapanmasını diye Millî Eğitim Bakanlığı'nın çocukları oraya yerleştirdiğini söyledi. Yani her şekilde kapatılması gereken kaçak bir yurda sırf Süleymancıların olduğu için göz yumulduğunu ve sonuçta birçok canın bu sebeple kaybedildiğini söylemek mümkün.

Bu durumda cemaatlerin devlet ve siyasetle içiçe geçmelerinin en önemli sonuçları arasında, can kayıplarına kadar giden bu adam kayırmacılık, sahtecilik ve sistemin yozlaşmasının olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır.

<https://web.archive.org/web/20180324105320/https://ahvalnews2.com/tr/cemaatler/cemaatler-ve-tarikatlar-devlet-cemaat-iliskisi-4>